

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КАДРОВА БЕЗПЕКА»

Наведено аналіз різних підходів до визначення поняття «кадрова безпека». Запропоновано авторське трактування категорії.

Ключові слова: *кадрова безпека; управління персоналом, бізнес-ситуації, загрози.*

Розвиток сучасних вітчизняних підприємств є стрімким та мінливим, що спричинено трансформаційними економічними змінами, зростанням конкурентної боротьби, податковим навантаженням та виникненням низки проблем, пов'язаних з екологією. Така ринкова ситуація супроводжується новими вимогами та підходами до процесу управління підприємством, прийняття управлінських рішень в нестандартних бізнес-ситуаціях, до методів та способів їх вирішення. Тому першочергове набуває проблема підбору управлінської команди, підвищення координації виробничозбутових процесів підприємства та ефективності прийняття управлінських рішень для вирішення стратегічних і оперативних завдань. Провідне місце у вирішенні цих проблем займає організація і забезпечення кадрової безпеки персоналу, його лояльності та відданості підприємству, як основного напрямку підвищення ефективності управління підприємством.

Кадрова безпека підприємства, зазвичай, розглядалася в складі діяльності відділу кадрів, не виокремлювалася і ти паче не сприймалася як самостійний об'єкт управління. Проблема кадрової безпеки є посвячені наукові дослідження таких вчених, як О. Ареф'єва [1], Г.Козаченко [5], М. Лисенко [6], Н.Подлужна [11], Г. Пономарьов [5], Ю.Чаплигіна [12], І. Чумарін [13], Н. Швець [15] тощо. Однак, багато нерозкритих питань, пов'язано як з теоретичним обґрунтуванням кадрової безпеки на підприємстві, так і практичним її забезпеченням в ринкових умовах потребують подальшого наукового дослідження.

Метою статті є науково-теоретичне обґрунтування основних підходів до визначення поняття «кадрова безпека», що характеризують її як самостійний об'єкт управління підприємства.

Система економічної безпеки підприємства складається з низки взаємодіючих підсистем: фінансова, кадрова, правова, силова, інформаційна, техніко-технологічна, екологічна. Якщо розглядати відсоткову вагу кадрової безпеки, то з кадрами підприємства пов'язані вчинення економічних злочинів у більше 40 % компаній, які в результаті крадіжок втрачають до 7 % власного доходу [2]. Від злочинів, пов'язаних зі зломом мереж і отриманням несанкціонованого доступу до комп'ютерної інформації ззовні потерпають до 20%, а інші 80 % випадків спровоковані персоналом компанії [8]. Знову ж таки 95 % збитків на підприємствах США спричинені персоналом підприємств і лише 5 % – через дії клієнтів тощо [10]. За статистикою Європейського Союзу приблизно 58 % випадків шахрайства й зловживань припадає на частку службовців, 30 % – менеджерів, а 12 % – топ-менеджерів і власників [10]. Саме тому, питання забезпечення кадрової безпеки є безперечно своєчасними і актуальними для вітчизняних підприємств.

Аналіз джерел літератури дозволяє визначити суть поняття «кадрова безпека» підприємства та запропонувати власне трактування (табл.1).

Підходи до визначення поняття «кадрова безпека»

№ з/п	Підхід до поняття «кадрова безпека»	Автор	Визначення кадрової безпеки
1	2	3	4
1	як стан організації	А.Мітрофанов [16]	це таке становище організації як соціальної спільності й індивіда в ній, за якого вплив на них із боку природного, економічного й соціального середовищ, а також внутрішнього середовища самої людини не здатні заподіяти шкоди
2	як напрям кадрової роботи	А.Кібанов [3]	розглядає кадрову безпеку як генеральний напрям кадрової роботи
3	як правове інформаційне забезпечення управлінського процесу	О.Кіріченко [4]	розуміє під кадровою безпекою правове та інформаційне забезпечення процесу управління персоналом: вирішення правових питань трудових відносин, підготовка нормативних документів, що їх регулюють, забезпечення необхідною інформацією всіх підрозділів управління персоналом, що скоріше є функціями кадрової безпеки або її завданнями
4	як стан захищеності інтересів організації, пов'язаних із її кадровою складовою	А. Шаваєв [14]	стан захищеності суспільно-прогресивних інтересів організації з розвитку й удосконалення її людського капіталу, підтримки ефективної системи управління людськими ресурсами й мінімізації ризиків компанії, пов'язаних із її кадровою складовою
5	як сукупність заходів	А.Джобаба [10]	визначає кадрову безпеку як сукупність заходів, спрямованих на запобігання протиправним діям або сприяння їм з боку персоналу підприємства
6	як складова економічної безпеки підприємства	Н. Логінова [7]	це найбільш важлива складова економічної безпеки підприємства, яка має на меті виявлення, знешкодження, запобігання, відвернення та попередження загроз, небезпек і ризиків, які спрямовані на персонал та його інтелектуальний потенціал, і тих, які йдуть безпосередньо від нього
	як складова безпеки підприємства	Ю.Чаплигіна [12]	як складова безпеки підприємства, що є кількісно-якісною характеристикою стану захищеності інтересів підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз і ризиків, пов'язаних з персоналом та використання його людського, інтелектуального і соціального капіталу

1	2	3	4
		Информпортал «Сіріус» [19]	різновид економічної безпеки, який полягає у забезпеченні стабільного функціонування підприємства незалежно від людських суб'єктивних або об'єктивних факторів.
7	як процес запобігання негативним впливам на економічну безпеку підприємства	Н.Швець [15], І.Чумарін [13], М.Лисенко [6] Н.Мехеда [9]	процес запобігання негативним впливам на економічну безпеку підприємства через ризики і погрози, пов'язані з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами загалом

Аналіз табличних даних спричинює висновок, що всі визначення мають спільні між собою риси, але підходи авторів різняться тим, що здебільшого, вони зосереджуються на окремих елементах сутнісних характеристик кадрової безпеки. Визначення Ю.Чаплигіної вже об'єднує декілька характерних рис кадрової безпеки, однак притримується напрямку, що кадрова безпека це «стан захищеності інтересів підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз і ризиків, пов'язаних з персоналом». На нашу думку, кадрова безпека – це не лише стан, але й здатність підприємства протидіяти внутрішнім та зовнішнім загрозам, захищаючи інтереси підприємства, удосконалюючи людський капітал, підтримуючи ефективну систему управління людськими ресурсами та забезпечуючи безпечні умови праці.

Вітчизняні підприємства все більш активно потерпають від внутрішніх крадіжок, зловживань та шахрайств. Найпоширенішим заходом убезпечення бізнесу є охоронна та режимна діяльність, підприємства, які мають значні обігові кошти, створюють служби безпеки, відділи внутрішнього аудиту, тобто формують систему безпеки бізнесу. Однак, наш менталітет і принцип «моя хата скраю і я нічого не знаю» не дають можливості швидко локалізувати та зупинити злочини, вчинювані персоналом підприємства. Так за твердженням О.Сгорової, найбільш ефективним способом боротьби з економічними злочинами є доповідні колег злочинця, що спричинює розкривати близько 17 % усіх корпоративних злочинів [2].

Отже, на вітчизняних підприємствах є стійка потреба у створенні дієвого механізму забезпечення кадрової безпеки, через взаємодію і функціонування служби безпеки підприємства (окремого її сектору) з відділом кадрів. Шляхи забезпечення ефективності керування безпекою персоналу полягають у розумінні та дотриманні таких вимог: (1) поєднувати матеріальні вкладення в персонал з моральними; (2) служби кадрової безпеки в складі служби безпеки підприємства необхідні на кожному великому підприємстві, а відділи або сектори на середніх фірмах, у малих підприємств достатньо людини, яка відповідає за дану ділянку роботи; (3) слід повернутися до доброї старої традиції стратегічного кадрового планування як інструменту цілеспрямованої й ефективної підприємства при ринкових відносинах; (4) погоджувати ринкові умови, розвиток бізнесу та інтереси співробітників підприємства; (5) здійснювати диференціацію розміру доходів працівників, що виконують різні функції; (6) створювати безпечні та добрі умови для роботи персоналу; (7) створювати умови для кар'єрного росту персоналу тощо.

Висновок. Нині поняття «кадрова безпека» є маловивченою категорією, яка містить великий потенціал щодо підсилення вагомості в процесі гарантування безпеки підприємства. Актуальність та потреба в подальшому вивченні складу та взаємо-

зв'язків між окремими складовими кадрової безпеки, формування єдиного комплексу критеріїв для її оцінювання, класифікація і визначення місця кожного елемента кадрової безпеки підприємства.

Список використаних джерел

1. Ареф'єва О. В. Кадрова складова в системі економічної машинобудівних підприємств / О. В. Ареф'єва, О. Ю. Литовченко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 11. – С. 95-100.
2. Єгорова О. С. Управління кадровою безпекою [Електронний ресурс] / О. С. Єгорова. – Режим доступу : <http://masters.donntu.edu.ua/2010/diss.htm>;
3. Кибанов А. Я. Управление персоналом организации / А. Я. Кибанов. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 638 с.
4. Кіріченко О. А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності : навч. посібник / О. А. Кіріченко. – 3-тє вид., переробл. і доп. – К. : Знання-Прес, 2002. – 384 с.
5. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія // Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
6. Лисенко М. С. Механізм забезпечення кадрової безпеки підприємств / М. С. Лисенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 7. – С. 137-140.
7. Логінова Н. І. Місце кадрової безпеки в економічній безпеці підприємства / Н. І. Логінова // Коммунальное хозяйство городов : Научно-технический сборник. – 2009. – № 87. – С. 371-376.
8. Мартыненко И. Работа службы безопасности компании с персоналом / И. Мартыненко // Менеджмент по персоналу. – 2006. – № 4. – С. 22-27.;
9. Мехеда Н.Г. Кадрова безпека як складова економічної безпеки підприємства / Н.Мехеда, М.Дібровенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/33_2012/Economics/5_119801.doc.htm;
10. Назарова Г. Передумови створення системи кадрової безпеки підприємства / Г. Назарова // Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. – 2010. – Вип. 15. – С. 34-37.
11. Подлужна Н. Загрози кадровій безпеці та методи їх попередження в виробничо-комерційній діяльності підприємств / Н. Подлужна, О. Єгорова // Схід. – 2010. – № 5. – С. 56-60.
12. Чаплигіна Ю.С. Етимологічний аналіз категорії «кадрова безпека» / Ю.С.Чаплигіна // Управління розвитком № 4 (101), 2011. – С. 102-111.
13. Чумарин И. Г. Что такое кадровая безопасность компании? / И. Г. Чумарин // Кадры предприятия. – 2003. – № 2.
14. Шаваев А.Г. Криминологическая безопасность негосударственных объектов экономики / Шаваев А.Г. – М. : ИНФРА-М, 1995. – 126 с.
15. Швець Н. Методи виявлення і збереження кадрової безпеки, або Як перемогти зловживання персоналу / Н. Швець // Персонал. – 2006. – № 5.
16. Экономическая безопасность коммерческих предприятий и деловая разведка [Електронний ресурс] / А. А. Митрофанов – Режим доступу: www.bre.ru/security/22843.html.
17. Матеріали сайту. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.polygraph.zp.ua>.
18. Матеріали сайту. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.net>.
19. Матеріали інформаційного порталу «Сіріус». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sirius.kiev.ua/index.=1806>.

Summary. The analysis of different approaches to the definition of «security personnel». The author interpretation category.

Key words: personnel safety, personnel management, business situation, threat.